

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска, ЮЗУ „Н. Рилски” – Благоевград на дисертационен труд на тема: „ПРОУЧВАНЕ НА ПРИЛАГАНЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНИ СТРАТЕГИИ ЗА УЧЕНИЦИ СЪС СИНДРОМ НА ДЕФИЦИТ НА ВНИМАНИЕТО И ХИПЕРАКТИВНОСТ“ за получаване на образователната и научна степен „доктор”

Професионално направление 1.2. Педагогика; Докторска програма „Специална педагогика“

Автор: Василиос Перистеропулос

Научен ръководител: доц. Мая Сотирова

Общо представяне на процедурата и докторанта

Настоящата рецензия е изготвена на основание заповед № 2255/ 3.11.2020 г. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски”, както и на решение на научното жури по процедурата.

Василиос Перистеропулос е бакалавър по математика. Има две магистърски степени, получени във Великобритания, едната от които в областта на специалните образователни потребности. В периода 2017-2020 е докторант в Югозападен университет "Неофит Рилски", Благоевград в докторска програма „Специална педагогика“. През последните три години участва активно в конференции, на които споделя опита си като учител по математика в общото и специалното средно образование.

Като учител по математика на ученици от 13 до 18 години в общообразователни и в специални училища осъществява паралелна подкрепа на ученици със специални потребности в специални училища или в класове за интеграция.

Актуалност на тематиката

Децата с хиперактивност и дефицит на вниманието се нуждаят от специално внимание и непрекъснати външни стимули. Характерното за тях нарушение на поведението, на концентрацията на вниманието, двигателното

безпокойство провокират значителни затруднения в процеса на обучението им. Обикновено техниките за промяна на поведението изискват участието на родители и учители, така че да се планират поведенчески действия в дома и училището на ученика. Търсенето и прилагането на **специфични** образователни стратегии в учебния процес на ученици с ADHD, насочени към подобряване на академичните постижения и поведенческите им умения е от особена важност.

На основата на проучени резултати от изследвания на различни автори докторант Перистеропулос констатира, че комбинацията от няколко метода на преподаване е от решаващо значение за деца с ADHD и се насочва към проучване резултатността от прилагането на няколко образователни стратегии и тяхната комбинирана ефективност в процеса на работата с тези ученици. Това прави дисертационното изследване необходимо и значимо за педагогическата теория и практика.

Представяне на труда и оценка на съдържанието

Представеният за рецензиране дисертационен труд съдържа 238 страници основен текст с включени в него 62 таблици и 40 диаграми, плюс 26 страници литература

Структуриран е в увод, четири глави, заключение. Библиографията съдържа 238 заглавия на английски 4 на български език.

В увода се представят накратко различни схващания за същността и причините на синдрома хиперактивност с дефицит на вниманието, както и направени „многобройни изследвания“ във връзка с техниките за промяна на поведението им. В това отношение са посочени публикувани проучвания на автори от последното десетилетие на 20 век и началото на 21 век.

Направена е обосновка на актуалността на избраната тема. Заявява се намерението да се изследва приложението на няколко образователни стратегии и намери тяхната комбинирана ефективност за управление на учениците със СДВХ.

Коректно се представят обекта и предмета, целта и задачите на изследването, основните изследователски въпроси.

Литературният обзор по избраната тема е направен в първа и втора глава. В нея се разглеждат същността и основните характеристики на ХАДВ – представени са дефиниции на термина „хиперактивност“, „дефицит на вниманието“, „импулсивност“. Прави се сравнение на честотата на разпространение на синдрома на хиперактивност с дефицит на вниманието (СДВХ) въз основа на пола и въз основа на доминиращ симптом. Описват се причините за появата и диагностичния инструментариум за СДВХ, както и възможни съпътстващи го заболявания при деца и възрастни. Вниманието се насочва към затрудненията в обучението, когнитивните дефицити на учениците с СДВХ. На основата на проучени литературни източници се прави сравнение между този синдром и състоянието обучителни трудности. В този контекст специалистите винаги трябва да имат предвид възможността, че симптомите могат да произтичат, както от СДВХ, така и от трудности в обучението. Затова внимателно трябва да определят дали усложненията в обучението са резултат от СДВХ или детето има както този синдром, така и затруднения в обучението или пък може да има само трудности с обучението и липсата на внимание или хиперактивност причинено от тях. Конкретизират се три възможни причинно-следствени връзки между СДВХ и трудности в обучението. Подчертава се необходимостта от помощ, която имат учениците с дефицит на вниманието и хиперактивност, така че да се справят ефективно с проблемите в обучението и поведението, които обикновено се демонстрират (Loe et al., 2007).

Подточка 2.4. „Лечение на СДВХ“ включва изследвания на различни автори, свързани с поведенчески подходи и академични интервенции за посочените ученици. В следващата подточка се изтъква важността на приобщаващото образование за ДСОП и се обобщава, че то е значимо и полезно и за тези със СДВХ. Особен интерес представлява последната подточка от литературния обзор, в която се разглеждат проучвания доказали

необходимостта от прилагането на различни методи, техники, стратегии, които могат да помогнат на децата със СДВХ да подобрят своето поведение и своите академични резултати.

В трета и четвърта глава е представена методологията на изследване, направената във връзка с реализирането му обработка на данните и анализ на получените резултати. Коректно са посочени организацията и инструментариума на изследването, както и участниците в него - 54 ученици със СДВХ от втори и трети клас на 31 обществени началните училища от 7,1 до 9,2 години (40 момчета и 14 момичета) от различни области на Гърция - различни градски и селски райони характеризиращи се с различни социални, икономически и културни условия.

Изследването се провежда само от един изследовател – докторант Перистелопулос, който установява честа комуникация с учителите, които изпълняват образователната програма. Апробирана е авторска десетседмична специфична училищна програма за образователна интервенция.

Използваните в проучването инструменти за събиране на данни са описани и обобщени в таблица - диагностичен тест, гръцка скала за оценка на СДВХ (за учители), наблюдение на формата за запис на поведение, форма за измерване на ефективността в езиков курс, както и форма за измерване на успеваемостта по математика, два формуляра: единият за *първоначална* и другият за *окончателна* оценка на резултатите по език, математика и изучаване на околната среда.

С данните, събрани от теста на Атина (психометричен инструмент съдържащ набор от индивидуални диагностични тестове - 14 основни и 1 допълнителен) се прави оценка на развитието на детето в различни области. Оценява се широк спектър от двигателни, възприемателни, умствени, психични и езикови процеси. Въз основа на констатациите могат да бъдат проектирани и приложени подходящи стратегии за интервенция, за да се подпомогне детето в училищната среда и се избегнат проблеми в процеса на обучение, да се преодолеят, преди да станат постоянни.

Направена е коректна статистическа обработка на данните. За статистическия анализ се използва SPSS 26.0

В края на четвърта глава подробно е представено изпълнението на образователната програма, проведена на три етапа от септември 2019 г. до юли 2020 г. (дисертационния труд получи за рецензиране в края на юли 2020 г.). През първия етап - авторът предлага на участниците образователен материал необходим за успеха на програмата. Освен това обучава участващите учители чрез разговори, видео разговори или като се среща с тях. Освен това поставя задачите, които да изпълнят. Представя формулярите и тестовете, които учителите трябва да проведат, и стратегиите за образователната интервенция, които да приложат.

През етап 2 (януари 2020 г. - юни 2020 г.) учителите изпълняват образователната програма и са в постоянна комуникация с изследователя. Той е на разположение, за да предложи съветите си и реши всички въпроси или възникнали проблеми. Първите шест седмици обяснява образователните стратегии, а последните четири седмици наблюдава изпълнението на програмата, използваните стратегии за интервенция, които вече са анализирани и прилагани през предходните седмици.

На третия етап на базата на събраните данни от участвалите учители в експерименталната работа изследователят обработва събраните данни, за да оцени ефективността на програмата. Въз основа на констатациите прави заключения.

В глава четвърта от дисертационния труд докторант Перистеропулос включва констатациите от направеното изследване. Последователно представя първоначалните констатации от прилагането на изследователския инструментариум, разликите преди и след изпълнението на проекта, различията на резултатите, които могат да бъдат отнесени към пола на учениците, както и такива разлики, основани на подтипа на синдрома СДВХ. Чрез включените таблици и графики се подпомага разбирането на

състоянието на учениците със СДВХ в началото на програмата, по отношение на техните академични характеристики и характеристиките на поведение.

На основата на констатациите от формулярите за наблюдение и измерване на ефективността и оценката на основни модули и свързаните с тях области на обучение, както и на базата на диагностичния тест се изследва дали има корелация с гръцката оценъчна скала за СДВХ. Прави се обобщение, че по-високата оценка с гръцката скала за оценка на СДВХ (което означава по-чести проблеми, свързани с тези деца) има отрицателен ефект върху децата по отношение на академичната ефективност и поведението в училище.

Получените резултати са анализирани и обобщени по отношение на заявените изследователски въпроси.

Преценка на публикациите:

Публикациите по темата на дисертационния труд са 4. Представена е още една, която е в съавторство с научния ръководител, но не е пряко свързана с дисертационното изследване.

Автореферат

Авторефератът е разработен върху 45 страници и представя по обобщен начин дисертационния труд.

Приемам формулираните теоретико-приложни приноса.

Препоръки и бележки към дисертационния труд:

- Смятам, че има известна разпокъсаност при структуриране на отделни моменти от дисертацията, която се дължи вероятно на стремежа на автора да постигне по-голяма информационна наситеност по изследваната проблематика.
- Качественият анализ на получените експериментални данни би могъл да бъде по-обстоятелствен.
- Препоръчвам да се популяризират резултатите от изследването чрез нови публикации.

Въпрос:

Кои стратегии са особено полезни и учителите трябва да използват в класната стая при обучението на ученици с СДВХ?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд, разработен от докторант Василиос Перистеропулос, отговаря на изискванията, които се предявяват към разработки за придобиването на образователната и научна степен „доктор”.

На основата на очертаните достойнства на труда и приносите на автора, на направените публикации, популяризиращи съществени моменти от дисертацията предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Василиос Перистеропулос в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, Докторска програма „Специална педагогика“.

1. 12.2020 г.

Рецензент:

Проф. д-р Пелагия Терзийска